

Prof. dr Miodrag N. Simović
Doc. dr Milan Blagojević

MEĐUNARODNO KRIVIČNO PRAVO

Banja Luka, 2007. godine

**PANEVROPSKI UNIVERZITET APEIRON
FAKULTET PRAVNIH NAUKA
BANJA LUKA**

Prof. dr MIODRAG N. SIMOVIĆ, Doc. dr MILAN BLAGOJEVIĆ

Za izdavača

Darko Uremović

Recenzent

Prof. dr Drago Radulović

Lektor

mr Jelena Janjić

Korektori

mr Milena Simović

Marina M. Simović, dipl. pravnik

Vladimir M. Simović, dipl. pravnik

DTP i likovno/grafička obrada

Dragan Mitrović, prof.

Štampa:

"ART-PRINT", Banja Luka,
p.o., grafika– dizajn– marketing
Banja Luka

Odgovorno lice štamparije:

Vladimira Stijak– Ilisić

Tiraž 500 primjeraka

EDICIJA:

Pravna biblioteka

"Sofokles"

knj. 5

ISBN 978-99938-29-30-0

PREDGOVOR

Kao posebna pravna disciplina, međunarodno krivično pravo dobija sve više na važnosti, izazivajući pojačano interesovanje u čitavom svijetu, i to kako šire, tako i stručne javnosti. To važi kako za onaj njegov dio koji primjenjuju domaći stručnjaci, tako i na dio koji spada u nadležnost međunarodnih krivičnih sudskih organa. Autori ove knjige su željeli da domaćem čitaocu pruže nužnu pomoć da u tu složenu materiju uđe sa manje napora. Iz naše namjere da obuhvatimo u jednoj knjizi najbitnija pitanja ove discipline, proizašla je posebna obrada te materije.

Budući da materija koja je obrađena u ovoj knjizi u potpunosti obuhvata nastavni program iz predmeta međunarodno krivično pravo, ona je, u prvom redu, namijenjena studentima pravnih fakulteta, ali i svima drugima koji se interesuju za ovu problematiku. Neki od sadržaja ove knjige namijenjeni su posebno pravosudnim organima i organima koji ostvaruju međunarodnu krivičnopravnu saradnju s drugim državnim i međunarodnim organima. Na čitaocima je da ocijene jesmo li uvijek uspješni objasniti ovu složenu materiju na jednostavan način i pri tome sačuvati neophodnu pravničku preciznost. To nam je svakako bila namjera, uz uvažavanje činjenice da se radi o prvom sistematskom djelu koje je kod nas posvećeno ovoj materiji.

Naše je stanovište da za ratne zločine treba suditi kriminalcima koji su ih učinili, a o tome šta je, a šta nije ratni zločin – moraju odlučivati nadležne sudske instance, od lokalnih sudova do Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju. Ako je ovaj sud barem djelimično ispunio zadatke koje mu je namijenila međunarodna zajednica, onda je to bio poticaj oživotvorenja trajnog suda za ratne zločine.

Želimo ovom prilikom da se zahvalimo recenzentu, saradnicima, izdavaču i svima koji su pomogli u pripremi i objavljivanju ove knjige.

U Banjoj Luci, 1. februara 2007. godine

Autori

SADRŽAJ

PREDGOVOR	2
SADRŽAJ	4

Prvi dio

OPŠTA PITANJA MEĐUNARODNOG MATERIJALNOG KRIVIČNOG PRAVA

I - POJAM MEĐUNARODNOG MATERIJALNOG KRIVIČNOG PRAVA	11
II - PREPREKE U RAZVOJU MEĐUNARODNOG MATERIJALNOG KRIVIČNOG PRAVA	17
III - RAZVOJ MEĐUNARODNOG MATERIJALNOG KRIVIČNOG PRAVA	20
3.1. Statuti međunarodnih krivičnih tribunala od značaja za razvoj međunarodnog materijalnog krivičnog prava	21
3.1.1. Statuti Njimeškog tribunala i Tribunala u Tokiju	21
3.1.2. Statut Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju	25
3.1.3. Statut Međunarodnog krivičnog tribunala za Ruandu	27
3.1.4. Statut Specijalnog suda za Sijera Leone	29
3.2. Statut Međunarodnog krivičnog suda	31
3.3. Proces stvaranja i prihvatanja međunarodnih opštih pravnih akata i njihov značaj za razvoj međunarodnog materijalnog krivičnog prava	36
IV - IZVORI MEĐUNARODNOG MATERIJALNOG KRIVIČNOG PRAVA	39
4.1. Međunarodni izvori	39
4.2. Nacionalni izvori	50
V - PROSTORNO VAŽENJE KRIVIČNOG PRAVA	53
5.1. Teritorijalno načelo	54
5.2. Načelo personaliteta	56
5.2.1. Načelo aktivnog personaliteta	56
5.2.2. Načelo pasivnog personaliteta	57
5.3. Realno ili zaštitno načelo	58
5.4. Načelo univerzaliteta	59
5.5. Načelo ustupanja krivičnog gonjenja stranoj državi	60

Drugi dio

OPŠTI INSTITUTI MEĐUNARODNOG MATERIJALNOG KRIVIČNOG PRAVA

I – OPŠTI POJAM MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG DJELA	63
II – OSNOVE ELEMENATA OPŠTEG POJMA MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG DJELA	66
2.1. Djelo (ponašanje) čovjeka	66
2.2. Vinstvo učinioca	69
2.3. Protivpravnost djela	70
2.4. Određenost djela u zakonu	71
2.5. Društvena opasnost djela	73
III – BIĆE MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG DJELA	75
IV – OBJEKAT MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG DJELA	76
V – SUBJEKAT MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG DJELA	77
VI – STADIJUMI OSTVARIVANJA MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG DJELA	79

6.1. Pripremanje međunarodnog krivičnog djela	79
6.2. Pokušaj međunarodnog krivičnog djela.....	81
6.3. Dobrovoljni odustanak od izvršenja međunarodnog krivičnog djela	84
VII – STICAJ MEĐUNARODNIH KRIVIČNIH DJELA	86
VIII – SAUČESNIŠTVO U MEĐUNARODNOM KRIVIČNOM DJELU	89
VIII – KRIVIČNA ODGOVORNOST I OSNOVI NJENOG ISKLJUČENJA U MEĐUNARODNOM MATERIJALNOM KRIVIČNOM PRAVU	95
8.1. Pojam i elementi krivične odgovornosti	96
8.1.1. Uračunljivost.....	96
8.1.1.1. Bitno smanjena uračunljivost.....	98
8.1.1.2. Krivična odgovornost po osnovu <i>actiones liberae in causa</i>	99
8.1.2. Vinost.....	100
8.1.2.1. Umišljaj.....	100
8.1.2.2. Nehat.....	102
8.2. Ostali osnovi isključenja krivične odgovornosti.....	103
8.2.1. Nužna odbrana.....	103
8.2.2. Krajnja nužda i prinuda.....	105
8.2.3. Stvama i pravna zabluda	107
8.2.4. Naređenje pretpostavljenog.....	109
8.2.5. Ostale situacije u kojima se postavlja pitanje postojanja krivične odgovornosti.....	109
IX – KOMANDNA ODGOVORNOST.....	112
X – KRIVIČNE SANKCIJE.....	120
XI – NEZASTARIVOST MEĐUNARODNIH KRIVIČNIH DJELA.....	123

Treći dio MEĐUNARODNA KRIVIČNA DJELA

I – GENOCID	125
II – ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI	130
III – RATNI ZLOČINI.....	135
3.1. Ratni zločini propisani u Rimskom statutu.....	135
3.2. Ratni zločini propisani u Krivičnom zakonu Bosne i Hercegovine.....	139
3.2.1. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva.....	139
3.2.2. Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika.....	140
3.2.3. Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika.....	140
3.2.4. Ostali ratni zločini.....	142
IV - AGRESIJA	143

Četvrti dio MEĐUNARODNO KRIVIČNO PROCESNO PRAVO

I - OPŠTA PITANJA MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG PROCESNOG PRAVA.....	147
1.1. Pojam međunarodnog krivičnog procesnog prava.....	147
1.2. Izvori prava koje se primjenjuje u postupku pred Međunarodnim krivičnim sudom.....	149
1.3. Pravne i političke okolnosti koje su doprinijele osnivanju Međunarodnog krivičnog suda	155
1.3.1. Začeci međunarodnog krivičnog pravosuđa.....	156
1.3.2. Pokušaji ustanovljenja međunarodnog krivičnog suda u prvoj polovini XX vijeka	158

1.3.3. Dva međunarodna vojna suda poslije Drugog svjetskog rata.....	164
1.3.4. Međunarodni krivični sudovi u posljednjoj deceniji XX vijeka.....	169
1.3.5. Međunarodni krivični tribunal za bivšu Jugoslaviju	174
1.3.5.1. Uvodne napomene.....	174
1.3.5.2. Osnivanje ICTY	176
1.3.5.3. Organizacija ICTY.....	178
1.3.5.3.1. Izbor sudija i njihov položaj.....	179
1.3.5.3.2. Izuzeće sudije	181
1.3.5.3.3. Prestanak sudijske funkcije i odsustvo sudije	181
1.3.5.3.4. Tužilac.....	183
1.3.5.3.5. Sekretarijat ICTY.....	183
1.3.5.3.6. Imunitet.....	185
1.3.5.4. Nadležnost ICTY.....	185
1.3.5.5. Postupak pred ICTY	187
1.3.5.5.1. Subjekti postupka.....	188
1.3.5.5.1.1. Okrivljeni.....	188
1.3.5.5.1.2. Branilac okrivljenog.....	189
1.3.5.5.1.3. Pritvor i hapšenje okrivljenog.....	191
1.3.5.5.1.4. Oštećeni.....	193
1.3.5.5.1.5. <i>Amicus curiae</i> (prijatelj suda).....	194
1.3.5.5.2. Tok postupka.....	195
1.3.5.5.2.1. Istraga.....	195
1.3.5.5.2.2. Postupak optuženja.....	196
1.3.5.5.2.3. Glavni pretres	197
1.3.5.5.2.3.1. Osnovna pravila izvođenja dokaza.....	199
1.3.5.5.2.3.2. Priznanje okrivljenog tužiocu.....	201
1.3.5.5.2.3.3. Posebna pravila o dokazima.....	201
1.3.5.5.2.3.4. Svjedočenje.....	204
1.3.5.5.2.3.5. Svjedoci eksperti.....	205
1.3.5.5.2.3.6. Zaštita svjedoka.....	205
1.3.5.5.2.3.7. Posebna dokazna pravila u slučajevima seksualnih napada.....	206
1.3.5.5.2.3.8. Završni govori i presuda.....	207
1.3.5.5.2.4. Žalbeni postupak.....	208
1.3.6. Kratka analiza implementacijskih zakona na teritoriji BiH.....	209
1.3.6.1. Propisi Vijeća Evrope.....	209
1.3.6.2. Uopšteno o kriterijumima vrednovanja implementacijskog zakonodavstva ..	210
1.3.6.3. Zakonodavstvo Federacije BiH.....	211
1.3.6.4. Zakon o saradnji Republike Srpske sa ICTY.....	213
1.3.6.5. Usaglašavanje krivičnog procesnog zakonodavstva BiH sa međunarodnim obavezama.....	214
1.3.6.5.1. Procesuiranje predmeta ratnih zločina.....	215
1.3.6.5.2. Ustupanje predmeta od strane ICTY Tužilaštvu BiH i korišćenje dokaza pribavljenih od strane ICTY u postupcima pred Sudom BiH.....	219
1.3.6.6. Zakon o primjeni određenih privremenih mjera radi efikasnog provođenja mandata ICTY i drugih međunarodnih restriktivnih mjera.....	221
1.3.6.6.1. Opšte napomene.....	221
1.3.6.6.2. Privremene finansijske mjere protiv lica optuženih pred ICTY i njihovih pomagača.....	222

1.3.6.6.3. Primjena privremenih finansijskih mjera protiv lica optuženih pred ICTY i njihovih pomagača.....	224
1.3.6.6.4. Prekršajne odredbe.....	225
1.3.6.6.5. Prelazne i završne odredbe.....	226
1.3.6.6. Zaključne napomene.....	226
1.3.7. Međunarodni krivični sud (ICC).....	227
1.3.7.1. Organizacija ICC i obavljanje poslova pravosudne uprave.....	227
1.3.7.1.1. Uopšteno o organizaciji ICC.....	227
1.3.7.1.2. Sudije, sudska odjeljenja i vijeća.....	228
1.3.7.1.3. Posebno o imunitetu.....	232
1.3.7.1.4. Predsjedništvo.....	233
1.3.7.1.5. Ured tužioca.....	234
1.3.7.1.6. Sekretarijat.....	236
1.3.7.1.7. Osoblje na radu u ICC.....	237
1.3.7.1.8. Skupština država stranaka.....	238
1.3.7.1.9. Finansiranje.....	239
1.3.7.1.10. Promjene Rimskog statuta i povlačenje iz tog statuta.....	240
1.3.7.2. Nadležnost ICC.....	242
1.3.7.3. Osnovni kriterijumi za uspostavljanje nadležnosti ICC.....	246
1.3.7.4. Osnovne karakteristike postupka pred ICC.....	246
1.3.7.5. Osnovna načela postupka pred ICC.....	248
1.3.7.5.1. Pretpostavka nevinosti.....	251
1.3.7.5.2. Načelo nezavisnosti i nepristrasnosti sudija.....	254
1.3.7.5.3. Načelo fer i ekspeditivnog suđenja.....	256
1.3.7.5.3.1. Jednakost stranaka u postupku.....	256
1.3.7.5.3.2. Pravo na javnu raspravu.....	258
1.3.7.5.3.3. Ekspeditivnost postupka.....	260
1.3.7.5.4. Zabrana suđenja u odsustvu.....	260
1.3.7.6. Procesne odredbe Rimskog statuta.....	261
1.3.7.6.1. Uvodne napomene.....	261
1.3.7.6.2. Istraga i krivično gonjenje na nacionalnom nivou.....	263
1.3.7.6.3. Pokretanje postupka pred ICC.....	269
1.3.7.6.4. Započinjanje istrage.....	271
1.3.7.6.5. Tok istrage.....	272
1.3.7.6.6. Prava osumnjičenih i drugih lica uključenih u istragu.....	274
1.3.7.6.7. Završetak istrage.....	274
1.3.7.6.8. Kontrola optužbe.....	275
1.3.7.6.9. Pretresni postupak.....	276
1.3.7.6.10. Pretresni postupak (suđenje).....	277
1.3.7.6.10.1. Opšte karakteristike.....	277
1.3.7.6.10.2. Priznavanje krivnje.....	279
1.3.7.6.10.3. Pravila dokazivanja.....	280
1.3.7.6.11. Donošenje odluke.....	283
1.3.7.6.12. Odšteta žrtvama.....	284
1.3.7.6.13. Žalba.....	284
1.3.7.6.14. Revizija.....	285
1.3.7.6.15. Žalbe protiv međuo odluka (interlokutornih odluka).....	286
1.3.7.6.16. Izvršenje kazni.....	287
1.3.7.7. Pružanje pravne pomoći ICC.....	289

1.3.7.7.1. Uvodne napomene.....	289
1.3.7.7.2. Opšta obaveza na saradnju.....	290
1.3.7.7.3. Obaveza da se osigura postupak koji je dostupan po nacionalnom pravu.....	291
1.3.7.7.4. Saradnja iz dijela 9 Rimskog statuta.....	292
1.3.7.7.4.1. Hapšenje i predaja ICC.....	292
1.3.7.7.4.2. Razlika između “izručenja“ i “predaje“.....	293
1.3.7.7.4.3. Izazovi koji se stavljaju pred ICC na osnovu ne bis in idem principa.....	296
1.3.7.7.4.4. Transport lica koje se predaje preko teritorije države stranke.....	298
1.3.7.7.4.5. Konkurentni zahtjevi.....	298
1.3.7.7.4.6. Privremeno hapšenje.....	299
1.3.7.7.4.8. Preduslovi za hapšenje i predaju i privremeno puštanje na slobodu.....	300
1.3.7.7.4.9. Drugi oblici saradnje.....	301
1.3.7.7.4.10. Ograničenje saradnje iz člana 93 Rimskog statuta.....	302
1.3.7.7.4.11. Uloga procedura nacionalnog prava u obezbjeđenju saradnje iz člana 93 Rimskog statuta.....	303
1.3.7.7.4.12. Pomoć koju ICC pruža državama.....	303
1.3.7.7.4.13. Odbijanje saradnje, odugovlačenje i konsultacije između država i ICC.....	304
1.3.7.7.4.14. Odgađanje saradnje.....	304
1.3.7.7.4.15. Odbijanje saradnje iz razloga nacionalne bezbjednosti.....	305
1.3.7.7.4.16. Dužnost da se izvrše konsultacije sa ICC.....	305
1.3.7.8. Zaključak.....	306
II - MEĐUNARODNA PRAVNA POMOĆ U KRIVIČNIM STVARIMA.....	307
2.1. Uvodne napomene.....	307
2.2. Izvori krivičnopravne saradnje.....	311
2.3. Mala međunarodna krivičnopravna pomoć.....	314
2.4. Ustupanje predmeta stranaca i preuzimanje gonjenja naših građana za djela učinjena u inostranstvu.....	318
2.5. Izdavanje osumnjičenih, odnosno optuženih i osuđenih lica (ekstradicija).....	320
2.5.1. Pojam i vrste izdavanja.....	320
2.5.2. Pravna priroda postupka izdavanja.....	321
2.5.3. Izdavanje u konvencijama Vijeća Evrope.....	321
2.5.3.1. Evropska konvencija o ekstradiciji, s dopunskim protokolima.....	321
2.5.3.3. Pravila o izručenju u drugim izvorima Savjeta Evrope.....	328
2.5.3.4. Pravila o ekstradiciji u Evropskoj uniji.....	329
2.5.3.5. Norme u ekstradiciji u BiH.....	330
2.6. Priznanje i izvršenje strane krivične presude i prenos nadzora nad uslovno osuđenim i uslovno otpuštenim licima.....	333
2.6.1. Konvencija o transferu osuđenih lica Vijeća Evrope.....	333
2.6.2. Evropska konvencija o međunarodnoj važnosti krivičnih presuda i Dodatak I, II i III.....	336
2.6.3. Evropska konvencija o međunarodnim posljedicama oduzimanja prava na vožnju motornog vozila.....	337
2.6.4. Prenos nadzora nad uslovno osuđenim i uslovno otpuštenim licima.....	338
2.7. Izvršenje strane krivične presude u BiH.....	339
OPŠTI INDEKS POJMOVA.....	341
L I T E R A T U R A.....	347

SKRAĆENICE

EKLJP – Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda
ESLJP – Evropski sud za ljudska prava
ICC – Međunarodni krivični sud
ICTR – Međunarodni krivični tribunal za Ruandu
ICTY – Međunarodni krivični tribunal za bivšu Jugoslaviju
KZBiH – Krivični zakon Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH” br. 37/03, 61/04 i 30/05)
MKCK – Međunarodni komitet Crvenog krsta
Nirnberški tribunal – Međunarodni vojni tribunal za glavne ratne zločince, Nirnberg
Tribunal u Tokiju – Međunarodni vojni tribunal za Daleki istok, Tokio
ZKPBiH – Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH” br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 46/06 i 76/06)